

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra DE FREMMEDE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 143. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353511773616/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

fare til med den Døm, at han har gjort det af Ondskab, og at han maae have et meget slot Hjerte; ikke i det mindste, førend man fik omtrænt følgende Spørgsmaal besvarte — Skeede det af Vanvære? — af Nødværge? — Er han hypochondrisk? — Var han fuld? — Er han hidsig, og blev han meget oprirred? — Skeede det maaskee af Vanvitighed, af Overtroe, af en misforstaaed Iver for Religionen? o. s. v. Har han Kuller? — visse Luuner, hvori ingen tør komme ham for nær? — Er han saa kilden paa sin Ære, som en Fransk Adelsmand, og fik han et Ørefigen? — Har han været i Krig, og er vant at slaac lige til uden Eftertanke? — o. s. f. Herr Panthakak maatte selv smiile af denne FremGangs-Maade; og han ønskede sin ModStandere til Lykke med, at have viist Morderne en sikker Vey til at frelse deres Ære, og til at agtes for meget gode Gemytter — Man kan gjøre et Skarn Uret, sagde Præsidenten, som ikke vel kan unde Fiskalen en Slags Fordeel — Gjerningen er og bliver altid ond; men derfor kan den der begaaer den gjerne være meget bedre Gemyt, end den, der straffer ham derfor — Overalt gjør en Svale ingen Sommer, og uden at røre ved alt hvad Herr Gaillard har sagt, kan jeg nok sigc, at en eneste ond Tanke, hvoraf man har ladet sig overiile, og som man har udført, ikke strax beviiser, at man er et slet Menniske —

Som om jeg forskar en Klædning, kunde jeg derfor gjerne være en god Skræder, sagde Mester Syenaal, og saae sig rundt omkring, som en der havde frembragt noget vigtigt! — ||

Det er bekjendt for os Philosopher, sagde Magisteren, at Villien er en blot Slave af Forstanden, eller egentligere at tale kun Forstandens Gotbefindende, dens Valg dens Bestemmelse til en Ting frem for alle andre — Det er per consequens urimeligt at beskylde Villien, for at være ond, og at søge Grunden i den til Feyl, som den ikke kan und-

lade at begaae, saasnaart den forvildede og formørkede DømmeKraft finder det for got — Ingen vil ont, fordi det er ont, men han vælger det, fordi han i det mindste, i det Øyeblik urigtig holder det for got — Jeg har talt —

OrdStriid, svarede Panthakak, befatter jeg mig ikke med, thi jeg har aldrig mærket, at vore Indsigter forbedres derved — Og hvad vinde De, om jeg og tilstaaer Dem, at Forstanden altid bestemmer Villicn, naar De igjen maae tilstaae mig, at Lidenskaber, herskende Tilbøyeligheder, og alt hvad man i Almindelighed tænker ved det Ord Villie, tjest tvinge Forstanden til at bestemme den saa og ikke anderledes — Naar De vil tillade mig at forbinde de Begreb med Ordene, som man i daglig Tale forbinder dermed, saa skal De ikke kunde negte mig, at man ofte finder den værste Villie, det sletteste Gemyt, det meest fordærvede Hjerte, hvad De vil kalde det, foreenet med den beste, den oplysteste, den meest dyrkede Forstand; lige- som De vil tilstaae, at Blødet, Sandser, Lidensker, Egensindighed undertiden, kan drive og tvinge os til at vælge det, som vor Forstand dog aabenbar tilkjendegiver sit Mishag i — Har De glemt det bekjendte:

Video meliora, proboque,

Deteriora seqvor —

Jeg kunde see paa vor gode Præsidents Øyne, at denne Trætte blev ham for hidsig og for lærd — Jeg reiste mig derfor, og spurgte, om vi ikke efter Selskabets Plan, skulde legge virkelige Hændelser til Grundvold for alle vore Undersøgelser; og jeg tilbød mig tillige, at fortælle to, som var vederfaret mig selv, og som maaskee kunde bidrage noget til at oplyse den Materie, hvorom vi nu havde trættet i to Dage; nemlig den, om vor Villie altid var ond eller ey, thi med Magisterens Tilladelse satte jeg forud som afgjort, at den kunde være ond — ||